

Jan Józef Janicki

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Nowy katolicki modlitewnik i śpiewnik języka niemieckiego (*Gotteslob. Katholisches Gebet- und Gesangbuch*)

W pierwszą niedzielę Adwentu 2013 roku w Niemczech, Austrii i w diecezji Bozen-Brixen w południowym Tyrolu na terenie Włoch został oficjalnie wprowadzony w życie nowy katolicki modlitewnik i śpiewnik języka niemieckiego (*Gotteslob. Katholisches Gebet- und Gesangbuch*)¹. Na wprowadzenie nowego modlitewnika i śpiewnika nie zdecydowały się diecezje obszaru języka niemieckiego: Luksemburg, Strassburg, Lüttich, Vaduz i niemieckojęzyczne diecezje Szwajcarii. Pierwszy nakład miał ok. 3,6 miliona egzemplarzy².

1. Z historii powstania nowego niemieckiego modlitewnika i śpiewnika *Gotteslob*

W 2001 roku Konferencja Episkopatu Niemiec i Austrii oraz biskup Bozen-Brixen zdecydowali o opracowaniu nowego modlitewnika i śpiewnika w miejsce dotychczasowej księgi *Gotteslob*, którą wierni posługiwali się od 1975 roku. W celu zrealizowania tego projektu została jeszcze w tym samym roku utworzona w Komisji Liturgicznej wspomnianej Konferencji Biskupów Podkomisja „Wspólny modlitewnik i śpiewnik” (Unterkommission Gemeinsames Gebet- und Gesangbuch) pod przewodnictwem biskupa Würzburga, dr. Friedhelma Hofmanna³, do której należeli także: arcybiskup dr Ludwig Schick i biskup Erfurtu

---

¹ *Gotteslob. Katholisches Gebet- und Gesangbuch*, Herausgegeben von den (Erz-) Bischöfen Deutschlands und Österreichs und dem Bischof von Bozen-Brixen, Verlag Katholisches Bibelwerk, Stuttgart 2013.

² Por. M. Uder, *Der Weg zum neuen „Gotteslob“*. *Die Entstehung des neuen katholischen Gebet- und Gesangbuchs*, „Gottesdienst” 47 (7 I 2013), nr 1, s. 1–3.

³ Por. E. Klauer, *Was ist neu am neuen GL? Aus Interviews mit Bischof Dr. Friedhelm Hofmann*, „Gottesdienst” 47 (7 I 2013), 1, s. 4–5.

dr Joachim Wanke (do czasu swojej rezygnacji – 1 października 2012). Przedstawicielami Austrii w tej Podkomisji zostali: biskup Graz-Seckau, dr Egon Kapellari i arcybiskup Salzburga, dr Alois Kothgasser. Podkomisję tworzyli także doradcy z zakresu liturgii, muzyki kościelnej, Pisma Świętego⁴, teologii pastoralnej i duszpasterstwa oraz duchowości⁵.

2. Zawartość nowego niemieckiego modlitewnika i śpiewnika *Gotteslob* (2013)

Nowa księga modlitw i śpiewów, tak jak dotychczasowy *Gotteslob*, jest zbudowana z części zasadniczej, wspólnej dla całego obszaru języka niemieckiego, oraz z części przeznaczonych dla poszczególnych diecezji – w ten sposób został zachowany klasyczny układ tej księgi.

W pierwszej, zasadniczej i wspólnej dla Niemiec, Austrii i diecezji Bozen-Brixen części nowej księgi pod tytułem *Duchowe impulsy (zachęty) dla codziennego życia (na każdy dzień)*⁶, zostały zamieszczone modlitwy i teksty z okazji obrzędów i świąt obchodzonych w rodzinie. Zawartość drugiego rozdziału tej wspólnej części podana jest w jego tytule: *Psalmy, śpiewy i litanie*⁷. Trzeci rozdział zatytułowany *Celebracje liturgiczne*⁸ stanowią teksty liturgii sakramentów, sakramentaliów, liturgii godzin, nabożeństwo Słowa Bożego i inne nabożeństwa.

Część własna dla poszczególnych diecezji składa się również z trzech rozdziałów i zawiera śpiewy⁹, różne nabożeństwa¹⁰ oraz duchową, religijną tradycję danej diecezji¹¹. Wspólna dla wszystkich części nowego niemieckiego modlitewnika i śpiewnika w swoim pierwszym rozdziale zatytułowanym: *Duchowe impulsy (zachęty) dla codziennego życia – na każdy dzień* jest podzielona na cztery partie¹²:

⁴ Por. G. Steins, *Gott hat das erste Wort – im neuen Gotteslob*, „Bibel und Liturgie” 87 (2014) 4, s. 314–316.

⁵ Zob. M. Uder, *Der Weg zum neuen „Gotteslob”*, dz. cyt., s. 2. Por. W. Bretschneider, „Warum diese Änderungen?”. *Einblick in die „Gotteslob” – Werkstatt*, „Heiliger Dienst” 68 (2024) 2, s. 100–107.

⁶ *Geistliche Impulse für das tägliche Leben, Gotteslob* (dalej: GL), s. 9, 23.

⁷ *Psalmen, Gesänge und Litaneien*, GL, s. 10, 125.

⁸ *Gottesdienstliche Feiern*, GL, s. 11.621.

⁹ *Gesänge*, GL, s. 12. 963.

¹⁰ *Andachten*, GL, s. 13.1109.

¹¹ *Geistliche Tradition*, GL, s. 14.1161.

¹² *Geistliche Impulse für das tägliche Leben*, GL, s. 9.23.

1. *Słuchać Słowa Bożego – obcować z Pismem Świętym*¹³. *Gotteslob* proponuje przygotowanie się do słuchania Słowa Bożego i lepszego jego zrozumienia poprzez wcześniejsze zapoznanie się z tekstem, który będzie odczytany w liturgii. Ważne jest osobiste, indywidualne otwarcie się na Słowo Boże w ciszy i milczeniu, rozmyślanie nad nim, zatrzymanie się nad słowem bądź zdaniem i danie odpowiedzi własnymi słowami w modlitwie i działaniu. Obok osobistej lektury Pisma Świętego ważne znaczenie ma dla życia Kościoła ma także wspólnotowe czytanie, rozważanie, dzielenie się z innymi swoimi przemyśleniami i wspólna modlitwa bądź śpiew na zakończenie.
2. *Odpowiadać, dawać odpowiedź Bogu w modlitwie*¹⁴. W tym punkcie *Nowy katolicki modlitewnik i śpiewnik* opowiadaniem Klause Hemmerle (1929–1994) o nauczycielu pytającym swoich uczniów o początek modlitwy wyjaśnia, że to Bóg jest tym, który rozpoczyna modlitwę, a nie my. Gdy się modlimy, stajemy przed Bogiem. W modlitwie oddajemy Bogu cześć i uznanie, dziękujemy za wszystko, co mamy i czym jesteśmy, przepraszamy Go za grzechy i prosimy o potrzebną w życiu pomoc. *Gotteslob*, mając to na uwadze, podaje podstawowe modlitwy, których nie powinno zabraknąć w naszym codziennym życiu, i duży wybór różnych innych modlitw, zarówno do indywidualnego, jak i wspólnego odmawiania. Mamy zatem: *Znak krzyża świętego*; *Modlitwę Pańską*; *Chwała Ojcu*; *Symbol apostolski*; *Zdrowaś Maryjo*; *Anioł Pański*; *Królowo nieba* (w okresie wielkanocnym) i *Różaniec*, w którym dla pięciu części – radosnej, światła, bolesnej, chwalebnej i pocieszenia – znajdujemy wezwania: „i błogosławiony owoc żywota Twojego, Jezus”. Dla tej ostatniej, dla nas Polaków nieznannej, są podane następujące wezwania: 1. „który jako Król panuje”, 2. „który w swoim Kościele żyje i działa”, 3. „który przyjdzie powtórnie w chwale (mocy)”, 4. „który będzie sędził żywych i umarłych”, 5. „który wszystko wypełni (dokończy, udoskonali)”¹⁵.
Pod tytułem *W domu Bożym*¹⁶ (Kościele) znajduje się zestaw modlitw, które odmawia się, poczynając od wejścia do świątyni i uczynienia znaku krzyża wodą święconą. Następne są: modlitwa przed krzyżem, modlitwa przed tabernakulum, modlitwa przed obrazem Matki Bożej, *Droga krzyżowa*, modlitwa o wstawiennictwo świętych przy zapaleniu świecy. Na końcu każdej z tych modlitw został podany jej autor.

---

¹³ *Gottes Wort hören – Umgang mit der Heiligen Schrift*, GL, s. 9, 25–29.

¹⁴ *Im Gebet antworten*, GL, s. 9. 31–95.

¹⁵ GL, s. 40.

¹⁶ *Im Haus Gottes*, GL, s. 41–44.

Część *Przed obliczem Boga*¹⁷ zawiera modlitwy do Boga Ojca, Jezusa Chrystusa i Ducha świętego; modlitwy uwielbienia Trójcy Świętej; teksty Klemensa Tilmana (1904–1984) i św. Franciszka z Asyżu (1181/82–1226); modlitwy przed komunią św. ze słowami św. Jana Ewangelisty: J 6, 51, św. Pawła: 1 Kor 10, 16, 11, 26, Johna Henry’ego Newmana (1801–1890), z *Nauki Dwunastu Apostołów* (II wiek), św. Tomasza z Akwinu (1225–1274). Ufność [w Bogu], wysławianie, skarga-użalanie, prośba i dziękczynienie, podziękowanie, oddanie (poświęcenie), nawrócenie i pokuta. Także i przy tych modlitwach zostali podani ich autorzy.

W kolejnym fragmencie zatytułowanym *We wspólnocie z Maryją, aniołami i świętymi* zamieszczono modlitwy do Matki Bożej (autorem jednej z nich jest Marcin Luter), aniołów i świętego patrona imienia (s. 59–61).

Mój czas w Bożych rękach – to zestaw modlitw porannych, południowych i wieczornych: modlitw przy stole – przed i po jedzeniu – próśb o Boże błogosławieństwo całego człowieka oraz jego rąk, oczu, uszu, ust i serca oraz przed podróżą (s. 62–70).

Przynieść swoje życie przed Boga zawiera modlitwy z dziećmi rano i wieczorem; błogosławieństwo i prośbę rodziców dla ich dzieci; modlitwy [dla] młodych (autorzy m.in.: 13 i 18 lat); modlitwy w małżeństwie i partnerstwie¹⁸; w sytuacji rozczarowania kochanym przez nas człowiekiem; w dniu roboczym; modlitwę bezrobotnego; modlitwę w starości; w cierpieniu i potrzebie; w chorobie; w obliczu śmierci (s. 70–83).

Świat przynieść przed Boga to m.in. *Hymn słoneczny* św. Franciszka z Asyżu; modlitwy o pokój i sprawiedliwość Matki Teresy i Brata Rogera z Taize; odpowiedzialność za świat; dialog międzyreligijny, (tu m.in. modlitwa Jana Pawła II (s. 83–89)). *W intencjach Kościoła* – są tu podane dwie modlitwy o jedność Kościoła z dzieła z II wieku *Nauka Dwunastu Apostołów*; o powołania duchowne – trzy modlitwy: Franza Kamphausa, Brygidy Szwedzkiej oraz Petera Keesa i Petera Schotta; za pielgrzymujący lud Boży z dwoma modlitwami: Bernda Seel-Hoffenda i modlitwa z Chin oraz opis istoty pielgrzymowania i modlitwa błogosławieństwa przed pielgrzymką (s. 90–95).

¹⁷ *Vor Gottes Angesicht*, GL, s. 44–59.

¹⁸ *[Gebete] In Ehe und Partnerschaft*, GL, s. 75. Wydaje się, że twórcy omawianego katolickiego modlitewnika i śpiewnika uwzględnili współczesną rzeczywistość, stosując dwa określenia, które według *Słownika niemiecko-polskiego* oznaczają: (*die*) *Ehe* – małżeństwo, związek małżeński; (*die*) *Partnerschaft* – partnerstwo, wspólność; (*die*) *Partnerin* – partnerka, współniczka, towarzyszką; (*der*) *Partner* – partner, współnik, towarzys. Natomiast narzeczony, -a, zaręczony, -a - to: *Verlobte*; *das verlobte Paar* – zaręczeni, narzeczeni.

3. *Świętowanie w rodzinie*¹⁹. Chrystus uczył, że „gdzie są dwaj albo trzej zebrani w imię moje, tam jestem pośród nich” (Mt 18, 20) i dlatego modlimy się nie tylko w „pojedynkę”, ale także we wspólnocie. W szczególnych okolicznościach i w określonych dniach roku wspólna modlitwa, czytanie Słowa Bożego i śpiew mogą w życiu rodziny stać się świętowaniem podobnym do liturgii. Nowy *Gotteslob* proponuje: obrzęd pobłogosławienia wieńca adwentowego, modlitwy i śpiewy adwentowe w gronie rodzinnym, świętowanie Wigilii Narodzenia Pańskiego²⁰, świętowanie dziękczynienia i błogosławienia z okazji rocznicy urodzin kogoś z rodziny, jubileusze ważnych wydarzeń rodzinnych, wspólna modlitwa różańcowa, a także świętowanie przy okazji poświęcenia domu czy pojazdów. Ważne miejsce w życiu rodzinnym powinny zajmować wspólne modlitwy przy łóżku umierającego w domu, w szpitalu czy domu starców, a także po otrzymaniu wiadomości o śmierci bądź przy zebraniu w rocznicę śmierci.

4. W części *Życ wiary*²¹ nowy *Gotteslob* przekonuje, że wiara kształtuje nasze życie, dając potrzebne siły, aby przyjąć rzeczywistość Bożą i żyć nią na co dzień. Dlatego znajdujemy tu rozważanie o głównym przykazaniu miłości, osiem błogosławieństw (Mt 5, 3–12), rozważania o dziełach miłosierdzia, o darach Ducha Świętego i jego owocach, o trzech cnotach Boskich i czterech cnotach kardynalnych, o dekalogu – dziesięciu Bożych przykazaniach – i o pięciu przykazaniach kościelnych.

Drugi rozdział wspólnej dla wszystkich diecezji niemieckojęzycznych części nowego modlitewnika i śpiewnika nosi tytuł *Psalmy, śpiewy-pieśni i litanie* i zgodnie z tytułem jest podzielony na trzy części: psalmy, śpiewy-pieśni i litanie²².

1. *Psalmy*²³. Twórcy nowej księgi *Gotteslob* umieścili 67 psalmów z melodiami, które poprzedzili wprowadzeniem teologicznym i pastoralnym na temat istoty i znaczenia psalmów, które od ponad 3000 lat kształtują życie codzienne i świąteczne niezliczonej rzeszy ludzi. Psalterz, który jest dokumentem długiej historii wiary i modlitwy, jest przeznaczony nie tylko do odczytywania Bożych słów w ciszy, ale do ich wypowiedziania głośnego i we wspólnocie i co więcej – do ich śpiewu. Zamieszczono tu następujące psalmy z melodiami:

¹⁹ *In der Familie feiern*, GL 23–28.

²⁰ W języku niemieckim nazywa się ten dzień „Feier am Heiligen Abend”, GL, s. 104–107.

²¹ *Den Glauben leben*, GL 29,1–7.

²² *Psalmen, Gesänge und Litanen*, GL, s. 10.125.

²³ *Die Psalmen*, GL 30–80.

- 1, 2, 4, 8, 15, 16, 19, 22, 23, 24, 27, 30, 34, 36, 40, 42 i 43, 45, 46, 47, 51, 5, 7, 63, 65, 67, 72, 80, 84, 85, 90, 91, 92, 93, 95, 96, 98, 100, 103, 104, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117 (po niemiecku i po łacinie).
  - 118, 121, 122, 126, 127, 128, 130, 131, 133, 134, 137, 139, 141, 142, 145, 146, 147, 148, 149, 150.
2. *Śpiewy – pieśni*²⁴. W tej najbardziej obszernej części *Gotteslob* znalazły się śpiewy (pieśni) przeznaczone na każdy dzień, na liturgię niedzielnej Eucharystii i na poszczególne okresy roku kościelnego. Znaleźć tam też można śpiewy o tematyce: „życie w Bogu”, „życie w świecie”, „życie w Kościele”.
- Śpiewy przeznaczone na każdy *Dzień*²⁵, obejmują godziny poranne (sześć pieśni), czas południowy: dwie pieśni – modlitwy przy stole i 14 pieśni na porę wieczorną.
  - Pod nazwą *Tydzień*²⁶ znajdują się śpiewy przewidziane na niedziele: jedna pieśń o niedzieli²⁷, a następnie 113 śpiewów mszalnych, z których pierwsze cztery są łacińskimi, gregoriańskimi śpiewami mszalnymi zatytułowanymi: *Missa mundi*, *Missa de Angelis*, *Lux et origo* i *Adventus et Quadragesima* oraz dwa śpiewy na pokropienie wodą święconą: *Asperges me* i *Vidi aquam*²⁸. Po tych śpiewach nowy *Gotteslob* podaje całe bogactwo śpiewów w języku niemieckim: *Na wejście*, *Kyrie*, *Gloria*, kilka melodii śpiewu przed Ewangelią *Alleluja* (*Alleluia*; *Halleluja*), *Credo*, kilka melodii śpiewu akłamacji w *Modlitwie powszechnej*, śpiewy na przygotowanie darów, *Sanctus*, akłamacje w *Modlitwie eucharystycznej*, *Ojciec nasz*, *Agnus Dei*, śpiewy na *Komunię* i *Dziękczynienie po Komunii*²⁹.
  - Śpiewy przewidziane na czas w ciągu roku, czyli na poszczególne okresy roku kościelnego, są poprzedzone wstępem teologiczno-liturgicznym³⁰ i obejmują ogółem 133 pieśni³¹. Śpiewy Adwentu, opatrzone wprowadzeniem

²⁴ *Gesänge*, GL 81–554. Por. S. Gall, *Gesang im Gottesdienst, traditionelle und neuere Lieder*, „Heiliger Dienst” 68 (2014) 2, s. 141–154; R. Mailänder, *Lieder im „Gotteslob” (1). Die Auswahl der Lieder für das neue Gebet- und Gesangbuch*, „Gottesdienst” 47 (30 IX 2013) 19, s. 156–157.

²⁵ *Tag*, GL 81–102.

²⁶ *Woche*, GL 103–216.

²⁷ *Sonntag*, GL 103.

²⁸ *Messgesänge*, GL 104–125. Por. Ch. Neuert, *Latein im neuen „Gotteslob”*, „Gottesdienst” 48 (14 VI 2014) 14–15, s. 118 n.

²⁹ GL 126–216.

³⁰ *Jahr. Das Kirchenjahr*, GL 217, 1–3.

³¹ GL 218–351.

teologiczno-liturgicznym, to 17 pieśni³², do których *Gotteslob* proponuje jeszcze sześć innych, ale tematycznie związanych z Adwentem³³. Okres Narodzenia Pańskiego, po krótkim wprowadzeniu pastoralnym (GL 235), zawiera 29 pieśni, w tym na zakończenie roku kalendarzowego i nowy rok, dwa śpiewy i sześć na Objawienie Pańskie³⁴. Pod określeniem „święta wielkanocnego” (*Der Osterfestkreis*), czyli Wielkanocy, nowy modlitewnik i śpiewnik *Gotteslob* rozumie czas trwający od Środy Popielcowej do Zesłania Ducha Świętego. Przygotowaniem do Wielkanocy jest okres 40 dni pokuty (Wielki Post), w centrum jest Święte Triduum Paschalne, a okres wielkanocny kończy się Zesłaniem Ducha Świętego w dniu Pięćdziesiątnicy³⁵. Na czas „wielkanocnej pokuty” (*Die Österliche Bußzeit*), Wielki Post (*Fastenzeit*) księga modlitw i śpiewów *Gotteslob* podaje 12 pieśni, które poprzedza wstęp teologiczno-liturgiczny³⁶. Okres Wielkiego Tygodnia z wprowadzeniem teologicznym i liturgicznym (nr 278) obejmują 23 śpiewy³⁷; na Niedzielę Palmową i Święte Triduum Paschalne są przeznaczone teksty wprowadzenia do liturgii i śpiewy oznaczone numerami GL 302, 1–316. W okresie wielkanocnym wierni języka niemieckiego mają w nowym *Gotteslob* wraz z wprowadzeniem teologicznym i liturgicznym (nr 317) 34 śpiewy, w tym dwa na Wniebowstąpienie i jedenaście na Zesłanie Ducha Świętego³⁸.

³² GL 217, 4. 218–234.

³³ Zob. GL s. 329. J. Siedlecki, *Śpiewnik kościelny* (wyd. XLI), Kraków 2015 zawiera 29 pieśni na Adwent (por. s. 1349n), a *Droga do nieba. Katolicki modlitewnik i śpiewnik*, Opole 2001 ma 37 pieśni adwentowych (por. s. 1334n).

³⁴ GL 236–264. J. Siedlecki, *Śpiewnik kościelny* (wyd. XLI), dz. cyt., zawiera 94 pieśni (nie użyto słowa „kolędy”) na okres Narodzenia Pańskiego (por. s. 1350–1352), a *Droga do nieba. Katolicki modlitewnik i śpiewnik*, dz. cyt. ma 82 kolędy i pieśni na Niedzielę Świętej Rodziny (por. s. 1335–1337).

³⁵ Zob. GL 265, 1.

³⁶ GL 265, 2. 266–277. J. Siedlecki, *Śpiewnik kościelny* ma na Wielki Post: dwa śpiewy na Środę Popielcową, 23 pieśni pokutne i 36 pieśni pasyjnych (por. s. 1352–1353); *Droga do nieba* podaje dwa śpiewy na Środę Popielcową, 26 pieśni na okres pokutny i 50 pieśni na okres pasyjny oraz 8 pieśni do Matki Boskiej Bolesnej (por. s. 1337–1340).

³⁷ GL 279–301. J. Siedlecki, *Śpiewnik kościelny* zawiera 18 śpiewów na Wielki Tydzień i Triduum Paschalne (zob. s. 1354). *Droga do nieba* podaje w części zatytułowanej *Obrzędy i nabożeństwa w roku kościelnym* śpiewy i modlitwy Wielkiego Tygodnia i Świętego Triduum Paschalnego (por. s. 438–483).

³⁸ GL 318–351. J. Siedlecki, *Śpiewnik kościelny* zawiera 49 pieśni wielkanocnych, w tym 11 do miłosierdzia Bożego, cztery na Wniebowstąpienie Pańskie i osiem do Ducha Świętego (por. s. 1354–1356); *Droga do nieba* podaje 54 pieśni na okres wielkanocny, w tym cztery na Wniebowstąpienie Pańskie i 13 na Zesłanie Ducha Świętego (por. s. 1340 n).

- Ostatnią częścią zbioru noszącego tytuł *Śpiewy – Pieśni (Gesänge)* jest obszerny dział zawierający w sumie 203 pieśni noszący nazwę: *Życie (Leben)*³⁹. Obejmuje pieśni, które są zgrupowane wokół trzech głównych tematów: „życie w Bogu”, „życie w świecie”, „życie w Kościele”.
  - *Życie w Bogu* to część, która zawiera 102 pieśni⁴⁰. Pierwszy jej temat wyraża tytuł: *Trójjedyny Bóg – Ojciec, Syn i Duch Święty (Der Dreieine Gott – Vater, Sohn und Heiliger Geist)*. Cztery pierwsze pieśni są wyznaniem wiary w Trójcę Świętą⁴¹; następne, w liczbie 22, są zwrócone do Jezusa Chrystusa i w różnej formie wyrażają głęboką miłość do Niego (*Jesus Christus*)⁴². Pod tytułem *Chwała, dziękczynienie i uwielbienie (Lob, Dank und Anbetung)* śpiewnik i modlitewnik *Gotteslob* podaje 35 śpiewów na ten temat⁴³. Przewodnimi tematami kolejnych 22 pieśni są „zaufanie, ufność” oraz „pociecha, pocieszenie, otucha” (*Vertrauen und Trost*)⁴⁴. Na przyjęcie postawy „prośby” i „żalenia się, skargi” (*Bitte und Klage*) jest przeznaczonych sześć śpiewów⁴⁵. „Wiara, nadzieja i miłość” charakteryzuje kolejne pięć pieśni⁴⁶. „Słowo Boże” (*Wort Gottes*) to ostatnia część działu zatytułowanego *Życie w Bogu*, którą stanowi siedem śpiewów poświęconych roli i znaczeniu słowa Bożego oraz naszej wobec tego Słowa postawy⁴⁷. *Panie, daj nam usposobienie, odwagę słuchania tego, co nam mówisz (Herr, gib uns Mut zum Hören auf das, was du uns sagst)* (GL 448); *Panie, słuchamy słowa, które Ty nam dałeś (Herr, wir hören auf dein Wort, das du uns gegeben hast)* (GL 449); *Słowo Boże jest jak światło w nocy; ono nam przyniosło nadzieję i przyszłość (Gottes Wort ist wie Licht in der Nacht; es hat Hoffnung und Zukunft gebracht)* (GL 450).
  - *Życie w świecie (Leben in der Welt)* to druga część działu *Życie*, która zawiera 22 pieśni⁴⁸. Pierwszym tematem jest *Postannictwo, misja i naśladowanie (Sendung und Nachfolge)* – to osiem pieśni, które rozpoczyna krótki śpiew (refren): „Idźcie na cały świat, Alleluja, i bądźcie moimi świadkami. Alleluja” („Geht in alle Welt. Halleluja, und seid meine Zeugen. Halleluja”)

³⁹ Por. GL 352–554.

⁴⁰ GL 352–453.

⁴¹ GL 352–355.

⁴² Por. GL 356 (wprowadzenie), 357–378.

⁴³ GL 379–413.

⁴⁴ GL 414–435.

⁴⁵ GL 436–441.

⁴⁶ GL 442–446.

⁴⁷ GL 447–453.

⁴⁸ GL 454–475.

(GL 454). *Stworzenie (Schöpfung)* jest następnym tematem, zawierającym kolejne osiem śpiewów⁴⁹, które wychwalają Boga Stwórcę, Pana i Ojca miłującego ten świat, który należy do Niego i w którym On jest („Gott liebt diese Welt! Gott gehört die Welt! Gott ist in der Welt!”)⁵⁰. Jednym z tych śpiewów jest piękna pieśń oparta na utworze *Pieśń słoneczna albo pochwała stworzeń* św. Franciszka z Asyżu⁵¹, składająca się z pięciu zwrotek, z których każda kończąca się werselem: „Wszelkie stworzenie chwali Pana” („Alle Schöpfung lobt den Herrn”) (GL 466). Pod hasłem *Sprawiedliwość i pokój (Gerechtigkeit und Friede)* umieszczono pięć śpiewów, w których wierni proszą wiecznego Boga, aby „obdarzył nasze czasy pokojem” (*O ewger Gott, wir bitten dich, gib Frieden unsern Tagen*)⁵². Jedną z tych pięciu pieśni jest śpiew – prośba o pokój (w języku łacińskim): „Da pacem Domine, in diebus nostris” (GL 473).

– *Życie w Kościele* to trzecia część działu *Życie*, rozpoczynająca się komentarzem (GL 476), w którym wyjaśniono m.in., że człowiek podążający za Chrystusem nie jest sam, gdyż jak Bóg wybrał Izrael jako Lud Przymierza, tak gromadzi On Kościół (Lud Boży nowego Przymierza) ze wszystkich ludów i narodów. *Gotteslob* zamieszcza 101 pieśni⁵³ skupionych wokół następujących tematów: *Kościół – Ekumenizm (Kirche – Ökumene)* (11 pieśni)⁵⁴; *Chrzest (Taufe)* (cztery pieśni)⁵⁵; *Bierzmowanie (Firmung)*. *Gotteslob* odsyła do jedenastu śpiewów na Zesłanie Ducha Świętego⁵⁶; *Eucharystia (Eucharistie)* (siedem pieśni)⁵⁷; *Pojednanie – pokuta i nawrócenie (Versöhnung – Buße und Umkehr)* – *Gotteslob* odsyła do 12 pieśni „wielkanocnego czasu” – wielkopostnego okresu pokuty⁵⁸; *Życie małżeńskie (Eheleben)* (jedna pieśń)⁵⁹; *Śmierć i dokonanie, dopełnienie (Tod und Vollendung)* (19 śpiewów)⁶⁰; *Maria (Maria)*⁶¹;

⁴⁹ GL 462–469.

⁵⁰ GL 464.

⁵¹ Por. na przykład *Pisma św. Franciszka i św. Klary*, Warszawa 1992, s. 124 n.

⁵² GL 471.

⁵³ GL 477–554; GL 341–351; GL 266–277.

⁵⁴ GL 477–487.

⁵⁵ GL 488–491.

⁵⁶ *Pfingsten – Heiliger Geist*, GL 341–351.

⁵⁷ GL 492–498.

⁵⁸ *Gesänge zur Österlichen Bußzeit*, GL 266–277.

⁵⁹ GL 499.

⁶⁰ GL 500–518.

⁶¹ GL 519 (wprowadzenie teologiczno-pastoralne do czci NMP w roku liturgicznym) i 18 pieśni: GL 520–537.

*Aniołowie (Engel)*⁶²; *Święci, świętość (Heilige)*⁶³; „*Miasto niebiańskie / niebieskie*” (*Die himmlische Stadt*)⁶⁴.

1. *Litanie* stanowią trzecią część drugiego rozdziału niemieckiego modlitewnika i śpiewnika *Gotteslob*. Znajdujemy tu 15 tekstów i melodii litanii⁶⁵, które rozpoczyna *Litania do wszystkich świętych (Allerheligen-Litanei)* (GL 556). Następują: *Litania do Bożej obecności (Litanei von der Gegenwart Gottes)* (GL 557), *Litania do Bożego działania zbawczego (Litanei vom Heilswirken Gottes)* (GL 558), *Pochwała stworzenia (Schöpfungsglob)* (GL 619,1–2), *Pieśń słoneczna św. Franciszka (Sonnengesang des Hl. Franziskus)* (GL 559/19,2), *Wezwania: Chryste (Christus – Rufe)* (GL 560), *Litania do Jezusa (Jesus-Litanei)* (GL 561), *Litania adoracji (uwielbienia) Jezusa Chrystusa (Litanei von der Anbetung Jesu Christi)* (GL 562), *Litania do cierpień Jezusa (Litanei vom Leiden Jesu)* (GL 563), *Litania do Serca Jezusa (Herz-Jesu-Litanei)* (GL 564), *Litania do Ducha Świętego (Heilig-Geist-Litanei)* (GL 565), *Litania Loretańska [do Najświętszej Maryi Panny] (Lauretanische Litanei)* (GL 566), *Litania ku czci Maryi (Marienlob-Litanei)* (GL 567), *Wezwania Maryjne o trudach Jej życia* lub *Litania do siedmiu boleści (Grüssauer Marienrufe / Von den sieben Schmerzen)* (568) i *Litania za zmarłych (Litanei für die Verstorbenen)* (GL 569).

Trzeci rozdział wspólnej dla wszystkich diecezji niemieckojęzycznych części nowego modlitewnika i śpiewnika nosi tytuł *Celebracje liturgiczne* i jest podzielony na pięć części: *Celebracje sakramentów*, *Sprawowanie sakramentaliów*, *Liturgia godzin*, *Liturgia Słowa Bożego* i *Rozważania* (nabożeństwa).

1. *Celebracje sakramentów (Die Feier der Sakramente)* – pod takim tytułem modlitewnik i śpiewnik *Gotteslob*, wraz z wprowadzeniami i komentarzami, zamieszcza teksty i śpiewy wszystkich siedmiu sakramentów, które stanowią bardzo cenną pomoc dla wszystkich wiernych⁶⁶. *Liturgia sakramentu chrztu (Die Taufe)* (GL 571–576) obejmuje: *Obrzęd chrztu dzieci (Die Kindertaufe)* (GL 572–574), *Chrzest w niebezpieczeństwie śmierci (dla osób świeckich) (Taufe in unmittelbarer Lebensgefahr [Nottaufe])* (GL 575) oraz *Obrzęd rocznicy*

⁶² GL 538 (wprowadzenie teologiczno-pastoralne do czci aniołów w roku liturgicznym) i dwa śpiewy: GL 539–540.

⁶³ GL 541 (wprowadzenie teologiczno-pastoralne do czci świętych w roku liturgicznym) i siedem pieśni: GL 542–548.

⁶⁴ GL 549–554.

⁶⁵ GL 556–569.

⁶⁶ GL 570–604. *Droga do nieba* zawiera teksty i śpiewy wszystkich sakramentów (dz. cyt., s. 133–287).

chrztu (*Taufgedächtnis*) (GL 576)⁶⁷. Obrzędy bierzmowania (*Die Firmung*), poprzedzone wprowadzeniem, znajdujemy pod numerami GL 577–579⁶⁸. *Liturgia Eucharystii* przedstawiona w nowym *Gotteslob* została poprzedzona teologiczno-pastoralnym wprowadzeniem, którego treść ukazują już nagłówki: *Świętować w niedzielę zmartwychwstanie* (*Am Sonntag Ostern feiern*), *Doświadczyć przemiany* (*Wandlung erfahren*) i *Życie Eucharystią* (*Eucharistie leben*) (GL 580)⁶⁹. Pod następnym numerem (GL 581) znajdujemy strukturę niedzielnej mszy (*Aufbau der sonntäglichen Messfeier*), która omówiona jest dokładnie w kolejnych punktach, a w punkcie GL 582 otrzymuje tytuły: *Sprawowanie mszy świętej* (a nie tylko „niedzielnej”, jak w GL 581) (*Die Feier der Heiligen Messe*) i *Obrzędy wstępne* (*Eröffnung*). Hymn *Gloria* (GL 583) w języku niemieckim i łacińskim podano bez melodii. *Gotteslob*, opisując liturgię Słowa Bożego, (*Wortgottesdienst*) (GL 584), podaje melodie do aklamacji po pierwszym i drugim czytaniu: w języku niemieckim „Wort des lebendigen Gottes” („Słowo Boga żywego”) i łacińskim: „Verbum Domini” („Słowo Pana”). Na polski możemy przetłumaczyć je jako „Oto Słowo Boże”. Jest też podana melodia refrenu psalmu responsoryjnego, śpiewu *Alleluja* (niem. *Halleluja*) oraz melodia aklamacji przed i po Ewangelii w języku niemieckim i łacińskim (GL 585). Wyznanie wiary (*Glaubensbekenntnis*) (GL 586) podano w wersji niemieckiej i łacińskiej (bez melodii), a do aklamacji modlitwy powszechnej (*Fürbitten / Allgemeines Gebet*) w języku niemieckim „Christus, höre uns. Christus, erhöre uns” („Chryste, usłysz nas. Chryste, wysłuchaj nas”) i w języku łacińskim „Te rogamus, audi nos” („Ciebie prosimy, wysłuchaj nas”) – podano melodie. W przedstawieniu liturgii eucharystycznej (GL 587) *Gotteslob* podaje tylko drugą modlitwę eucharystyczną (w języku niemieckim i łacińskim (GL 588)) i melodie aklamacji przed prefacją i po konsekracji, również w obu tych językach⁷⁰. Melodie zostały podane także do modlitwy *Ojcze nasz*: „Vater unser im Himmel” i „Pater noster, qui es in caelis” (GL 589, 2–3); do aklamacji po modlitwie *Wybaw nas, Panie*: „Bo Twoje jest królestwo i potęga, i chwała na wieki” – „Denn dein ist das Reich und die Kraft und die Herrlichkeit in Ewigkeit. Amen” i „Quia tuum est regnum, et

⁶⁷ Opolska księga *Droga do nieba* przedstawia całość problematyki związanej z obrzędami chrztu na s. 134–152.

⁶⁸ Obrzędy bierzmowania w czasie mszy świętej *Droga do nieba* podaje na s. 152–161.

⁶⁹ Liturgia eucharystyczna, w tym *Ordo Missae cum populo* (s. 203–212), w księdze *Droga do nieba* została podana na s. 162–226.

⁷⁰ Opolski modlitewnik i śpiewnik *Droga do nieba* zamieszcza wszystkie dziesięć modlitw eucharystycznych (por. s. 173–177; 181–202).

potestas, et gloria in saecula” (GL 589, 5); do pozdrowienia „Pokój Pański niech zawsze będzie z wami”: „Der Friede des Herrn sei allezeit mit euch. Und mit deinem Geiste” / „Pax Domini sit semper vobiscum. Et cum spiritu tuo” (GL 589,7); do aklamacji w języku łacińskim: „Panie, nie jestem godzien, abyś przyszedł do mnie”: „Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum” (GL 590, 2) oraz na zakończenie mszy „Gehet hin in Frieden” / „Ite, missa est” – w języku niemieckim i łacińskim (GL 591, 4–7). *Gotteslob* na zakończenie podaje kilka wskazań i modlitw do adoracji Najświętszego Sakramentu Eucharystii i przeżywania procesji eucharystycznej (GL 592, 1–6).

Opis sakramentu pokuty i pojednania (*Das Sakrament der Buße und der Ver-söhnung*) rozpoczyna wprowadzenie teologiczne i pastoralne (GL 593, 1–8), a następnie podaje obrzęd pojednania jednego penitenta (GL 594, 1–8); obrzęd pojednania wielu penitentów z indywidualną spowiedzią i rozgrzeszeniem (GL 595); nabożeństwo pokutne (*Weitere Wege der Umkehr und Ver-söhnung. Der Bußgottesdienst*) (GL 596, 1–2); spowiedź (pierwszą) dzieci (*Die [Erste] Beichte von Kindern*) (GL 597); pomoce do rachunku sumienia dla dzieci (*Hilfen zur Gewissenserforschung für Kinder*) (GL 598) i dla młodzieży oraz dorosłych⁷¹.

Namaszczenie chorych i inne obrzędy z chorymi (*Die Krankensalbung und we-itere Feiern mit Kranken*) poprzedza wprowadzenie teologiczne i duszpasterskie (GL 602, 1–8). *Gotteslob* w obrzędzie liturgii namaszczenia chorych ogranicza się do podania sakramentalnych słów świętego namaszczenia (GL 602, 4) oraz opisu innych praktyk związanych z tym sakramentem: odwiedzin chorych, błogosławieństwa chorych, komunii świętej chorych i wiatyku (GL 602, 5–8)⁷². Sakramentowi święceń (*Die Weihe*) nowa niemiecka księga *Gotteslob* poświęca niecałe dwie strony, ograniczając się do zwięzłych wyjaśnień teologicznych i pastoralnych (GL 603, 1–3)⁷³. Opis liturgii sakramentu małżeństwa (*Die Feier der Trauung* – GL 604, 2–9) jest poprzedzony teologicznym i duszpaster-skim wprowadzeniem ([*Die Ehe*] GL 604, 1) oraz podaniem najważniejszych tekstów i obrzędów stosowanych przy zawarciu małżeństwa⁷⁴.

2. *Celebracje sakramentaliów* (*Die Feier der Sakramentalien* – GL 605). *Gotteslob*, odwołując się do nauczania Soboru Watykańskiego II, przypomina znaczenie kapłaństwa powszechnego, którego uczestnikami stali się wszyscy wierzący

⁷¹ Por. *Hilfen zur Gewissenserforschung für Jugendliche und Erwachsene*, GL 599, 1–2; 600, 1–7; 601, 1–9. Por. Opolski modlitewnik i śpiewnik *Droga do nieba*, dz. cyt., s. 226–259.

⁷² Obrzędy namaszczenia chorych *Droga do nieba* zamieszcza na s. 259–269.

⁷³ Modlitewnik i śpiewnik *Droga do nieba* przedstawia „sakrament święceń” na s. 269–274.

⁷⁴ Opis sakramentu małżeństwa w księdze *Droga do nieba* znajduje się na s. 274–287.

przez chrzest i bierzmowanie. To sprawia, że wierni świeccy mogą spełniać różnorakie funkcje i posługi w Kościele: w liturgii, w katechizacji, w duszpasterstwie parafialnym (GL 606). Powierzenie tych szczególnych posług, funkcji czy zadań dokonuje się w krótkim obrzędzie, który zamieszcza nowa księga⁷⁵. *Życie według rad ewangelicznych*⁷⁶ jest w skrócie przedstawieniem istoty i znaczenia dla Kościoła wielorakich form życia wiernych według rad ewangelicznych. *W obliczu śmierci*⁷⁷ to rozdział poświęcony śmierci i pogrzebowi chrześcijańskiemu⁷⁸. Znajdują się tu modlitewne czuwanie przy konającym, krótkie cytaty z Pisma Świętego, czytania biblijne, psalmy, litanie, modlitwa i wezwania za konającego, modlitwa po skonaniu, modlitewne czuwanie przy zmarłym. Obrzęd katolickiego pogrzebu przedstawiony w *Gotteslob* zawiera tylko teksty przy grobie⁷⁹ oraz teksty przy obrzędzie złożenia urny w grobie⁸⁰. Tę część zamyka krótkie rozważanie poświęcone wspomnieniu w liturgii roku kościelnego wszystkich świętych i wszystkich wiernych zmarłych w dniach 1 i 2 listopada⁸¹.

3. *Liturgia godzin*⁸² to kolejna, bardzo obszerna, zamieszczona na 241 stronach (s. 621–862) część nowego katolickiego modlitewnika i śpiewnika języka niemieckiego *Gotteslob*, poprzedzona teologicznym i duszpasterskim wyjaśnieniem znaczenia modlitwy w życiu wspólnoty Ludu Bożego. Kościół, posłuszny nakazowi Chrystusa (por. Łk 18, 1), nigdy nie przestaje się modlić. Już od samych początków Kościoła ci, którzy zostali ochrzczeni, „trwali w nauce Apostołów i we wspólnocie, w łamaniu chleba i w modlitwie” (Dz 2, 42). Kościół modli się, przede wszystkim sprawując Eucharystię i *Liturgię godzin* – „codzienną modlitwę Ludu Bożego” – która uświęca wszystkie pory dnia i nocy oraz ludzką działalność⁸³. *Gotteslob*, mając na uwadze nauczanie Soboru

⁷⁵ *Beauftragung zu einem Dienst in der Kirche*, GL 606,1–4.

⁷⁶ *Leben nach den evangelischen Räten*, GL 607.

⁷⁷ *Im Angesicht des Todes*, GL 608,1–4. 609.

⁷⁸ W odróżnieniu od niemieckiego *Gotteslob*, który odsyła korzystających z tej księgi do wielu tekstów modlitw, psalmów, czytań, litanii znajdujących się na różnych stronach, opolski modlitewnik i śpiewnik *Droga do nieba* zebrał w jedno wszystkie modlitwy w „obliczu śmierci” oraz modlitwy i śpiewy obrzędu pogrzebowego (por. *Droga do nieba*, dz. cyt., *Śmierć i pogrzeb chrześcijański*, s. 288–318).

⁷⁹ *Die kirchliche Begräbnisfeier*, GL 610,1–5.

⁸⁰ *Bei einer Urnenbestattung*, GL 611,1–8.

⁸¹ *Totengedenken in der Gemeinde*, GL 612.

⁸² *Die Tagzeitenliturgie*, GL 613–667. Por. H. Meßner, *Eine Schule des Betens*, „Gottesdienst” 47 (18 III 2013) 6, s. 49–51.

⁸³ Por. GL 613, 1–3.

Watykańskiego II, który zaprasza do publicznej, ale i indywidualnej modlitwy również ludzi świeckich, zwłaszcza całe rodziny, podaje bardzo duży wybór różnych modlitw, wiele z nich z melodiami. Pochodzą one przede wszystkim z *Liturgii godzin* i są przeznaczone zarówno do wspólnego, jak i indywidualnego odmawiania. Mamy zatem modlitwy poranne wraz z melodiami: *Jutrznię (Laudes)* i *Poranną modlitwę chwaty/uwielbienia (Morgenlob)* na czas Adwentu, Wielkiego Postu, Wielkanocy i na święta Maryjne⁸⁴. Z wdzięcznością przyjmujemy każdy dzień od Boga jako dar i pełni ufności oddajemy go w Jego ręce wieczorem – takie przekonanie winno nam towarzyszyć przez cały dzień. Obok zatem modlitwy *Liturgii godzin* i *Aniela Pańskiego* może nam towarzyszyć w ciągu dnia także zaproponowane przez autorów *Gotteslob* krótkie *statio* („zatrzymanie się”) z hymnem, fragmentem Ewangelii, *Ojciec nasz* i błogosławieństwem⁸⁵. W części nazwanej *Modlitwy wieczorne* znajdujemy najpierw *Nieszpory (Vesper)*, które zawierają melodie na rozpoczęcie (*Eröffnung*), melodie do hymnu (*Hymnus*), do psalmodii (dwóch psalmów i pieśni z Nowego Testamentu) (*Psalmodie A* i *Psalmodie B*), do responsorium, do pieśni Maryi (*Magnificat*), melodię niezmiennej odpowiedzi po wezwaniach w prośbach (*Fürbitten*), melodię *Ojciec nasz* i końcowego błogosławieństwa⁸⁶. W takim układzie znajdujemy w *Gotteslob Nieszpory Adwentu*⁸⁷, *Narodzenia Pańskiego*⁸⁸, *Wielkiego Postu („Wielkanocnego czasu pokuty”)*⁸⁹, *Wielkanocy*⁹⁰, *Nieszpory o Duchu Świętym*⁹¹, *Nieszpory na święta Maryjne*⁹², na święta Świętych⁹³, *Nieszpory o Kościele*⁹⁴, o zmarłych⁹⁵. W *Modlitwach wieczornych Gotteslob* podaje z melodiami tzw. *Wieczorną modlitwę chwaty / uwielbienia (Abendlob)*⁹⁶

⁸⁴ Por. GL 614–625.

⁸⁵ GL 626, *Statio während des Tages*.

⁸⁶ GL 627–632. Opolski modlitewnik i śpiewnik *Droga do nieba* podaje *Nieszpory na niedziele i święta*, s. 57–84.

⁸⁷ GL 633–634, *Vesper im Advent*.

⁸⁸ GL 635–636, *Vesper in der Weihnachtszeit*. *Droga do nieba* ma *Nieszpory kolędowe*, s. 376–382.

⁸⁹ GL 637–640, *Vesper in der Österlichen Bußzeit*.

⁹⁰ GL 641–644, *Vesper in der Osterzeit*. *Droga do nieba* podaje na s. 480–483 *Nieszpory Niedzieli wielkanocnej*.

⁹¹ GL 645–646, *Vesper vom Heiligen Geist*.

⁹² GL 647–650, *Vesper an Marienfesten*. Opolski modlitewnik i śpiewnik *Droga do nieba* ma *Nieszpory ku czci Najświętszej Maryi Panny*, por. s. 495–504.

⁹³ GL 651–652, *Vesper an Heiligenfesten*.

⁹⁴ GL 653–654, *Vesper von der Kirche*.

⁹⁵ GL 655–658, *Totenvesper*.

⁹⁶ GL 659–661, *Abendlob*.

i *Modlitwę na zakończenie dnia*, czyli *Kompletę*, z melodiami hymnu, psalmodii, responsorium i *Pieśni Symeona*⁹⁷. Antyfony do Najświętszej Maryi Panny, które wypowiada się lub śpiewa na zakończenie *Komplety*, są podane w języku łacińskim (z tłumaczeniem na niemiecki) i z melodiami gregoriańskimi⁹⁸. Są to: *Alma Redemptoris Mater* (*Matko Odkupiciela*), *Ave Regina caelorum* (*Witaj, niebios Królowo*), *Regina caeli, laetare* (*Królowo nieba, wesel się*), *Salve, Regina, Mater misericordiae* (*Witaj, Królowo, Matko miłosierdzia*)⁹⁹. *Gotteslob* wraz z wyżej wymienionymi modlitwami wieczornymi podaje jeszcze tzw. *Nachtgebet*, czyli modlitwę o nocnej porze, która składa się z sześciu fragmentów: znaku krzyża, „rachunku sumienia”, dwóch wersetów z 1 Tes 5, 9–10, śpiewu pieśni lub psalmu, modlitwy i błogosławieństwa na zakończenie¹⁰⁰.

4. *Liturgia (Nabożeństwo) Słowa Bożego*¹⁰¹ została włączona do trzeciego rozdziału wspólnej dla wszystkich diecezji niemieckojęzycznych części nowego modlitewnika i śpiewnika. Rozdział ten nosi tytuł *Celebracje liturgiczne*. *Gotteslob* wyjaśnia znaczenie i rolę takiego nabożeństwa w życiu duchowym wiernych, podaje schemat obejmujący cztery części: obrzęd wstępny (rozpoczęcie – *Eröffnung*), liturgię słowa („głoszenie Słowa Bożego” – *Verkündigung des Wortes Gottes* – mamy tutaj czytanie, psalm responsoryjny, Ewangelię, homilię), odpowiedź wspólnoty (*Antwort der Gemeinde*), w której są przewidziane również śpiewy, oraz zakończenie (błogosławieństwo i śpiew jednej z tzw. antyfon Maryjnych¹⁰²).

Wspólną dla wszystkich diecezji niemieckojęzycznych trzecią część nowego modlitewnika i śpiewnika *Gotteslob* dopełniają *Andachten*, które są formą nabożeństwa (są to modlitwy, rozważania, wezwania i aklamacje) i prowadzą do liturgii Kościoła. Mają one na celu pogłębienie sprawowanych w liturgii tajemnic, misterii wiary¹⁰³. W zakończeniu tego zbioru umieszczono rozważanie

⁹⁷ GL 662–665: *Komplet*. Opolski modlitewnik i śpiewnik *Droga do nieba* zamieszcza modlitwę na zakończenie dnia, czyli *Kompletę*, na wszystkie dni tygodnia na s. 85–110.

⁹⁸ GL 666: *Marianische Antiphonen*.

⁹⁹ *Droga do nieba* podaje w języku polskim i bez melodii obok tych modlitw jeszcze: *Pod Twoją obronę* i *Bogurodzica, Dziewica*, por. s. 110–111.

¹⁰⁰ GL 667. Opolski modlitewnik i śpiewnik *Droga do nieba* proponuje jako modlitwy o nocnej porze: *Wybór modlitw przed spoczynkiem* – jest ich dziewięć, s. 112–115.

¹⁰¹ GL 668–671: *Die Wort-Gottes-Feier*.

¹⁰² Por. przypis 96.

¹⁰³ GL 672–682: *Andachten*. Por. W. Haunerland, *Andachten mit dem neuen „Gotteslob”*, „Gottesdienst” 47 (28 X 2013) 21, s. 173–175. Opolski modlitewnik i śpiewnik *Droga do nieba* zamieszcza *Nabożeństwa ku czci Osób Boskich*: do Najświętszej Trójcy, *Przez Chrystusa do Ojca*, *W Chrystusie jesteście dziećmi Ojca*, do Najświętszego Serca Pana Jezusa, do Jezusa Chry-

*Drogi krzyżowej*¹⁰⁴. Schemat takiego nabożeństwa jest następujący: gdy w nabożeństwie jest uwielbienie Boga w Trójcy Świętej, wykonuje się śpiew na rozpoczęcie (odpowiadający treścią tematowi rozważań, modlitw). Celebrans wypowiada wezwania ku czci Boga w Trójcy Świętej, a wierni akلامacje. Śpiewa się też jedną z trzech pieśni ku czci Trójcy Świętej¹⁰⁵. Gdy w nabożeństwie zaś jest wystawienie Najświętszego Sakramentu, wszyscy śpiewają pieśń na rozpoczęcie, celebrans wypowiada wezwania ku czci Jezusa Chrystusa obecnego w Najświętszym Sakramencie, a wierni akلامacje. Śpiewa się wtedy trzecią oraz czwartą zwrotkę pieśni autorstwa św. Tomasza z Akwinu: „Sław, języku, Tajemnicę Ciała i najdroższej Krwi”¹⁰⁶.

Po tych dwóch formach obrzędów wstępnych zamieszczono 32 różne tematycznie „nabożeństwa” – „adoracje” – na które składają się rozważania, modlitwy, teksty Pisma Świętego, wezwania i akلامacje. Każde z nich zakończone jest śpiewem pieśni¹⁰⁷.

Zakończenie każdego z tych „nabożeństw” może dokonywać się według jednej z dwóch form: 1) *Modlitwą Pańską* (poprzedzoną litaniją bądź modlitwą powszechną albo modlitwą „ogólną” Piotra Kanizjusza) i błogosławieństwem oraz śpiewem pieśni Maryjnej lub pieśni odpowiadającej danemu „nabożeństwu”¹⁰⁸; 2) błogosławieństwem Najświętszym Sakramentem i śpiewem pieśni Maryjnej lub pieśni odpowiadającej danemu „nabożeństwu”¹⁰⁹.

Droga Krzyżowa (GL 683–684) kończy wspólną wszystkim diecezjom część księgi *Gotteslob*, a po niej następuje część „własna” poszczególnych diecezji, roz-

stusa, Króla wszechświata, do Miłosierdzia Bożego, do Ducha Świętego. Jest tam ponadto: *Godzina święta*, *Adoracja Chrystusa w Najświętszym Sakramencie* oraz pięć litanii: *Do Najświętszego Imienia Jezus*, *Do Najdroższej Krwi Chrystusa Pana*, *O historii zbawienia dokonanej w Jezusie Chrystusie*, *O Jezusie Chrystusie, Bogu i Człowieku*, *O Jezusie Chrystusie, Naszym Odkupicielu* (s. 319–366). W księdze opolskiej *Droga do nieba* znajdujemy ponadto *Nabożeństwa i modlitwy ku czci Najświętszej Maryi Panny* (s. 495–538); *Nabożeństwa i modlitwy ku czci świętych* (s. 539–566) oraz *Nabożeństwa i modlitwy okolicznościowe* (s. 567–582).

¹⁰⁴ GL 683–684, *Kreuzwegandacht*. Opolski modlitewnik i śpiewnik *Droga do nieba* zamieszcza cztery wersje *Drogi krzyżowej*: dwie pierwsze – bez tytułu i jedną zatytułowaną *Droga ku życiu* oraz trzecią – dla młodzieży *Nieś swój krzyż każdego dnia* i czwartą – dla dzieci. Podano są tam trzy zestawy pieśni podczas nabożeństwa *Drogi krzyżowej* (wszystko to na stronach: 391–428). Na stronach 429–437 zamieszczono ze śpiewami *Gorzkie żale*.

¹⁰⁵ GL 673, 1–3, *Eröffnung mit Lobpreis des Dreifaltigen Gottes*.

¹⁰⁶ GL 674, 1–3, *Eröffnung mit Aussetzung des Allerheiligsten*; pieśń: GL 493, 3–4. Zob. opolski modlitewnik i śpiewnik *Droga do nieba*, pieśń nr 672, s. 1028.

¹⁰⁷ Por. GL 675–680, *Andachtsabschnitte*.

¹⁰⁸ GL 681, 1–6, *Abschluss mit Gebet des Herrn*.

¹⁰⁹ GL 682, 1–6, *Abschluss mit eucharistischem Segen*.

poczynająca się numerem 700¹¹⁰. W tej części tego modlitewnika i śpiewnika zastosowano tzw. numerację otwartą (pozostawienie wolnych numerów, jak na przykład w miejscu 685–699), tak, aby w razie włączenia do *Gotteslob* nowych pieśni otrzymały one numer, który nie zburzy ustalonej kolejności.

Bardzo cennym uzupełnieniem nowego katolickiego modlitewnika i śpiewnika języka niemieckiego *Gotteslob* jest zamieszczony na końcu tej książki wykaz alfabetyczny śpiewów: pieśni, litanii, antyfon, śpiewów biblijnych, psalmów, staro- i nowotestamentowych kantyków, tekstów biblijnych (krótkich czytań) oraz wykaz właścicieli praw autorskich tekstów i melodii.

3. Modlitewnik i śpiewnik – ale nie tylko...

Nowy *Gotteslob* jest księgą o różnych obliczach, co sprawia, że jest on dziełem o różnorodnych zastosowaniach. Przede wszystkim to niezastąpiona pomoc we wspólnotowym uczestnictwie w liturgii, ale również w indywidualnej, osobistej modlitwie i kształtowaniu życia z wiary. Teologowie, pastorałści, muzycy kościelni i duszpasterze określają nową księgę nie tylko jako modlitewnik i śpiewniki, ale także jako księgę liturgiczną, rodzinną, biblijną, księgę o charakterze leksykonu, księgę – podarunek, księgę – duchowy skarb¹¹¹.

Nowy *Gotteslob* jest:

- modlitewnikiem (*Gebet- und Andachtsbuch*), który obok podstawowych modlitw i litanii zawiera duży wybór tekstów modlitw i rozważań, będących wkładem w osobistą pobożność każdego wierzącego.
- śpiewnikiem (*Liederbuch*), zawierającym liczne dawne i nowe pieśni kościelne, które odzwierciedlają bogatą tradycję Kościoła.
- księgą liturgiczną (*Liturgisches Buch*), która tak jak jej poprzedniczka zawiera ważne teksty i opisuje przebieg sprawowanej liturgii sakramentów i liturgii godzin.
- księgą rodzinną (*Familienbuch*) – to księga dla całej rodziny, gdyż zawiera teksty służące w chrześcijańskich obrzędach rodzinnych (na przykład błogosławieństwo domowego wieńca adwentowego), pomoce do uczestnictwa w sakramentach świętych i modlitwy odpowiednie na wiele życiowych wydarzeń.

¹¹⁰ Zob. np. *Eigenteil des Erzbistums Paderborn*, GL s. 961. Charakterystykę części „własnej” w *Gotteslob* poszczególnych diecezji obszaru języka niemieckiego przedstawił Liborius Olaf Lumma w artykule *Die diözesanen Eigenteile im „Gotteslob”* (2013), „Liturgisches Jahrbuch. Vierteljahreshefte für Fragen des Gottesdienstes” 65 (2015) 4, s. 231–249.

¹¹¹ Por. www.mein-gotteslob.de (24.03.2016).

- księgą biblijną (*Bibelbuch*), która zawiera liczne zachęty zarówno do osobistej lektury Biblii, jak i do czytania jej we wspólnocie. Ponadto wierzący znajdzie w nowym modlitewniku i śpiewniku krótkie czytania ze Starego i Nowego Testamentu, ulubione cytaty biblijne oraz 68 psalmów.
- księgą o charakterze leksykonu (*Nachschlagewerk*) z racji wielości różnorodnych tekstów i wyjaśnień odnoszących się m.in. do treści wiary, świąt kościelnych, znaków liturgicznych czy tekstów Pisma Świętego¹¹².
- Ponadto nowy *Gotteslob* może stać się podarunkiem (*Geschenkbuch*). Z nowoczesnymi i odpowiadającymi naszym czasom elementami, które tworzą tę nową księgę, *Gotteslob* wspaniale nadaje się na podarunek, na przykład z okazji pierwszej komunii, bierzmowania, rocznicy urodzin.
- Nowy katolicki modlitewnik i śpiewnik staje się niewątpliwie także księgą – duchowym skarbem (*Geistliches Schatzbuch*) dla każdego katolika. Jest przydatny nie tylko we wspólnocie parafialnej, ale także dla osobistego życia wiary oraz w gronie rodziny. Do tego wszystkiego trzeba dodać wartość dla życia z wiary w wymiarze religijno-społecznym. Obok bowiem wspólnej części, przeznaczonej dla wszystkich korzystających (*Stammteil*), nowy *Gotteslob* zawiera dodatki diecezjalne z ulubionymi i dobrze znanymi regionalnymi pieśniami i modlitwami, zróżnicowanymi w poszczególnych diecezjach. Być może mając to na uwadze, Przewodniczący Konferencji Episkopatu Niemiec kard. Karl Lehmann życzył, aby *Gotteslob*, nowy katolicki modlitewnik i śpiewnik języka niemieckiego, był nie tylko księgą liturgiczną, ale także „księgą Kościoła domowego”¹¹³.

Streszczenie

Nowy katolicki modlitewnik i śpiewnik języka niemieckiego (*Gotteslob. Katholisches Gebet- und Gesangbuch*)

W pierwszą niedzielę Adwentu 2013 roku w Niemczech, Austrii i w diecezji Bozen-Brixen w południowym Tyrolu na terenie Włoch został oficjalnie wprowadzony w życie

¹¹² Por. GL, s. 15–22, „Was bedeutet?” („Co znaczy?”). Do alfabetycznie zamieszczonych ok. 360 haseł podano numery z *Gotteslob*, pod którymi znajduje się ich wyjaśnienie.

¹¹³ Por. www.mein-gotteslob.de (26.03.2016); www.gotteslob.liturgie.de (28.03.2016).

nowy katolicki modlitewnik i śpiewnik języka niemieckiego (*Gotteslob* – niem. chwała Boża, uwielbienie Boga).

Autor niniejszej publikacji przedstawia najpierw historię powstania nowej księgi, zastępującej dotychczasową wydaną w 1975 roku, której postawiono zadanie ułatwienia wszystkim wiernym czynnego uczestnictwa w życiu Kościoła „na chwałę Boga i dla zbawienia ludzi”. Następnie została omówiona zawartość nowej księgi, która składa się z części podstawowej, wspólnej dla całego obszaru języka niemieckiego, oraz z części przeznaczonych dla poszczególnych diecezji. W części podstawowej znajdują się trzy rozdziały, z których pierwszy jest poświęcony „liturgii Kościoła domowego” – modlitwom i obrzędowi świątecznym we wspólnocie rodzinnej. W rozdziale drugim w trzech działach zamieszczono 67 psalmów z melodiami; następnie śpiewy-pieśni przeznaczone na każdy dzień, na niedziele, na poszczególne okresy roku kościelnego oraz śpiewy o tematyce „życie w Bogu”, „w świecie”, „w Kościele”. Trzeci dział tego drugiego rozdziału stanowią litanie, których podano 15. Trzeci rozdział części podstawowej jest zatytułowany *Celebracje liturgiczne* i zawiera teksty modlitw oraz śpiewy stosowane przy sprawowaniu sakramentów, sakramentaliów, liturgii godzin, w nabożeństwach Słowa Bożego oraz rozważania na różne tematy teologiczne, w tym podczas *Drogi krzyżowej*.

Część przeznaczona dla poszczególnych diecezji, rozpoczynająca się od numeru 700, zawiera trzy części: śpiewy – pieśni, rozważania na różne tematy teologiczne oraz tzw. tradycję duchową (religijną), kalendarz diecezjalny, kalendarz świętych wspomnianych w roku liturgicznym i kalendarz imion świętych, które według starej tradycji rodzice nadawali swoim dzieciom przy chrzcie.

Summary

New Catholic Prayer Book And Songbook Of The German Language (*Gotteslob. Katholisches Gebet- und Gesangbuch*)

On the first Sunday of Advent 2013 a new Catholic prayer book and songbook of the German language (*Gotteslob* Deutsch. *The Glory of God, Praise God*) was officially introduced in the life of the Church in Germany, Austria and in the diocese of Bozen-Brixen (Italy).

The author of this publication presents first the story of the creation of a new book, replacing the previous from 1975, which has been assigned the task of facilitating the active participation all the faithful in the life of the Church „in the glory of God and the salvation of people”. Then the content of the new book was discussed, which consists of basic, common to the entire area of the German language, and the section for individual dioceses. The base part is divided into three chapters, the first of which is devoted to „the liturgy of the Church of the home”, prayers and rites festive of the family community. In the second chapter, the three divisions contain 67 Psalms with melodies; then chants-songs:

designed for every day, on Sunday, at various periods of the liturgical year and on: „the life of God”, „the life in the world”, „the life in the Church”. The third section of the second chapter is the litanies, which are given fifteen. The third section of the base part is entitled *Liturgical Celebrations* and contains texts of prayers and chants used in the celebration of the Sacraments, Sacramentals, Liturgy of the hours, In celebrations of the Word of God and consider the various theological topics, including the Way of the Cross.

The part designed for particular dioceses, beginning with the number 700 and includes three parts: chants – songs, reflections on various theological topics and so-called the tradition of spiritual (religious), diocesan calendar, the calendar of the saints mentioned in the liturgical year and the calendar of saints names, which according to the old tradition parents at the baptism imparted to their children.

Słowa kluczowe *Gotteslob*, modlitewnik i śpiewnik, pieśni, psalmy, litanie, rozważania, śpiewy w roku liturgicznym, śpiewy w sakramentach, w sakramentaliach i innych nabożeństwach

Keywords *Gotteslob*, prayer book and songbook, songs, Psalms, litanies, reflection, chants in the liturgical year, chants in the sacraments, sacramentals and other devotions

Tłumaczenie Iwona Wojnicka

Bibliografia

- Gotteslob. Katholisches Gebet- und Gesangbuch*, Herausgegeben von den (Erz-) Bischöfen Deutschlands und Österreichs und dem Bischof von Bozen-Brixen, Verlag Katholisches Bibelwerk, Stuttgart 2013.
- Międzydiecezjalna Komisja ds. Liturgii Diecezji Gliwickiej i Opolskiej, *Droga do nieba. Katolicki modlitewnik i śpiewnik*, Opole 2001.
- Siedlecki J., *Śpiewnik kościelny*, wydanie XLI, Kraków 2015.
- Bretschneider W., „Warum diese Änderungen?“. *Einblick in die „Gotteslob“ – Werkstatt*, „Heiliger Dienst” 68 (2024) 2, s. 100–107.
- Gall S., *Gesang im Gottesdienst, traditionelle und neuere Lieder*, „Heiliger Dienst” 68 (2014) 2, s. 141–154.
- Hauerland W., *Andachten mit dem neuen „Gotteslob“*, „Gottesdienst” 47 (28 X 2013) 21, s. 173–175.
- Klauer E., *Was ist neu am neuen GL? Aus Interviews mit Bischof Dr. Friedhelm Hofmann*, „Gottesdienst” 47 (7 I 2013), 1, s. 4–5.
- Kluger F., *Die Gewissheit, dass Gott bei uns ist. Segnen mit dem neuen „Gotteslob“*, „Gottesdienst” 47 (2 XII 2013) 23, s. 156–157.

- Lumma L. O., *Die diözesanen Eigenteile im „Gotteslob“* (2013), „Liturgisches Jahrbuch. Vierteljahreshefte für Fragen des Gottesdienstes” 65 (2015) 4, s. 231–249.
- Mailänder R., *Lieder im „Gotteslob“* (1). *Die Auswahl der Lieder für das neue Gebet- und Gesangbuch*, „Gottesdienst” 47 (30 IX 2013) 19, s. 156–157.
- Meßner H., *Eine Schule des Betens*, „Gottesdienst” 47 (18 III 2013) 6, s. 49–51.
- Neuert Ch., *Latein im neuen „Gotteslob“*, „Gottesdienst” 48 (14 VI 2014) 14–15, s. 118 n. *Pisma św. Franciszka i św. Klary*, Warszawa 1992.
- Steins G., *Gott hat das erste Wort – im neuen Gotteslob*, „Bibel und Liturgie” 87 (2014) 4, s. 314–316.
- Uder M., *Der Weg zum neuen „Gotteslob“*. *Die Entstehung des neuen katholischen Gebet- und Gesangbuchs*, „Gottesdienst” 47 (7I 2013) 1, s. 1–3.
- www.gotteslob.liturgie.de (26.03.2016).
- www.mein-gotteslob.de (26.03.2016).